herpy

SKILPADDER

Common Snapping Turtle

Chelydra serpentina

Chelydra serpentina er en stor, nesten helt vannlevende skilpadde fra det østlige Nord-Amerika med kraftige kjever og lang hale. Skjoldet blir vanligvis 25-45 cm, dyret veier 5-16 kg, og det kan leve i mange tiår. Arten krever et svært stort, filtrert kar med bar bunn, passer ikke til håndtering og blir lett overvektig.

Familie: Chelydridae

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**25-45 cm** total lengde inkl. hale
Vekt	**4 500-16 000 g**
Levealder	**30-50 år**
Aktiv	**Om dagen og om natten**
Levevis	**Akvatisk**
Biotop	**Våtmark og temperert skog og eng**
Vanskelighetsgrad	**Erfaren**

STELL

Min. terrarium	**200 × 100 × 70 cm** L × B × H for 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**24-28 °C**
Varmeplass	**29-32 °C**
Temperatur, natt	**20-24 °C**
Luftfuktighet	**50-80 %**
Vann	**Akvaterrarium** dybde 25-40 cm
Vanntemperatur	**23-27 °C**
UVB	**Anbefalt** Ferguson-sone 2
Vinterhvile	**4-6 °C** 8-12 uker
Kosthold	**Insekter, ferdigfôr, planter, virveldyr og mark/snegler**
Holdes	**Alene**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kjønnsmoden	**84-240 mnd.**
Kullstørrelse	**25-80 egg**
Kull per år	**1**
Inkubasjon	**63-140 dager** ved 20-30 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Liste II**
EU-vedlegg	**Vedlegg B**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Chelydra serpentina er en av de største ferskvannsskilpaddene i Nord-Amerika. Ryggskjoldet (carapax) er lysebrunt til brunt eller svart med tydelige kjøler, særlig hos unge dyr, mens bukskjoldet er lite og korsformet, slik at store deler av beina og halsen er bare. Hodet er stort, halsen lang og kraftig, og halen er nesten like lang som skjoldet og har sagtakkede kjøler. Hals og bein er dekket av små knuter. Alle mål i teksten er skjoldlengden.

Voksne dyr er vanligvis 25-45 cm og veier 5-16 kg. Hannene er større enn hunnene og vokser hele livet, om enn langsommere etter kjønnsmodenhet. Et viltlevende dyr har veid 34 kg, og overfôrede dyr i fangenskap har veid opptil 39 kg. Det anerkjennes ingen underarter: de mellom- og søramerikanske formene som tidligere ble regnet med, er i dag selvstendige arter.

Arten er defensiv og kan bite hardt med det kraftige, flate nebbet. Halsen er så bevegelig at dyret kan nå bakover over skjoldet og ned til bakbeina, selv om det tas om siden av skjoldet. Under vann er dyret mer tilbakeholdent og flykter ofte ned i gjørmen. Levetiden i fangenskap er 30-50 år, og i naturen er den dårlig kjent, men noen dyr har sannsynligvis passert 100 år. Arten er ikke et dyr til håndtering og krever plass og tid, så den passer bare for erfarne holdere.

Utbredelse og leveområde

Chelydra serpentina lever i det østlige Nord-Amerika, fra det sørlige Canada (Nova Scotia og New Brunswick, sørlige Quebec og Ontario, vest til Manitoba, Saskatchewan og det sørøstlige Alberta) og sør gjennom USA øst for Rocky Mountains til Gulf-kysten ved Texas og Florida. Mellom- og søramerikanske bestander, som tidligere ble regnet til arten, er i dag selvstendige arter og ligger utenfor denne veiledningen.

Arten er sluppet ut eller utsatt i deler av det vestlige USA, i Japan, Kina og Taiwan, og det finnes utsatte dyr i Tyskland. Landene på kartet er bare den opprinnelige utbredelsen.

> **Naturlig utbredelse:** USA og Canada.

LEVEOMRÅDE

C. serpentina finnes i de fleste permanente vannområder: grunne dammer, innsjøer, myrer, langsomme elver og vassdrag med bløt, gjørmete bunn og rikelig vegetasjon, og enkelte steder i brakkvann i elvemunninger. Den ligger ofte nedgravd i gjørmen med bare hode og nesebor fritt og strekker halsen opp til overflaten for å puste. Neseboret sitter ytterst på snuten og virker som snorkel.

Dyret soler seg sjelden, men kan flyte ved overflaten med skjoldet over vannet, og i den nordlige delen av utbredelsen ligger det om våren på veltede trær. Hunnene vandrer langt over land for å finne sandjord til egglegging, og andre dyr vandrer når vannhullet tørker ut.

I den kalde delen av utbredelsen går arten i dvale på bunnen av dammer og innsjøer, der vannet er dekket av is i mer enn et halvt år. Dyret setter ned stoffskiftet kraftig og kan ta opp oksygen gjennom slimhinnene i munn og svelg. Noen dyr gjennomfører ikke en egentlig vinterhvile, men forblir aktive under isen.

Les mer: Vinterdvale og årstider

Stell

TERRARIET

Hold dyret i et stort kar, et fôrkar av plast eller en dam, ikke i et vanlig terrarium. Vannmengden bestemmer størrelsen: det skal være minst ca. 15 liter vann per cm skjoldlengde, så et dyr på 30 cm skal ha minst 450 liter og et dyr på 40 cm omtrent 600 liter, og landdelen kommer oppå. Boksens mål, 200 × 100 × 70 cm, gir en vanndel på ca. 150 × 100 cm med 30 cm vann (450 liter), en landdel på 50 × 100 cm og 40 cm kant over vannet. Et dyr på 40 cm må ha et vesentlig større kar.

Bunnarealet er viktigere enn vanndybden, for arten svømmer ikke mye, men går langs bunnen og strekker halsen opp etter luft. Karet skal være minst 3 ganger så langt som skjoldet og halvparten så bredt, og vannet 25-40 cm dypt. Unge dyr kan startes i et mindre kar med lavt vann, men de vokser raskt; planlegg for et voksent dyr fra start.

Vann er tungt: 450 liter veier 450 kg, og et glassakvarium av den størrelsen er uegnet. Velg et robust polyetylenkar, en fiberdam eller et bygget basseng med liner, og sett det på et gulv som kan bære vekten, helst i kjeller eller på bakkeplan.

Hold bunnen bar eller dekk den med store, flate steiner som er for store til å svelge. Fin sand er en mulighet i en del av karet hvis dyret skal kunne grave seg ned. Unngå småstein og plastplanter, som dyret svelger. Lag en kraftig, solid landdel eller rampe som kan bære dyrets fulle vekt; flytende solplasser for små skilpadder er for svake. Arten graver og klatrer godt, så karet må ha et fast lokk eller en høy kant, og vannstanden skal ligge 5-8 cm under kanten.

Hold alltid ett dyr i karet. Arten spiser fisk, amfibier og andre skilpadder, så den kan ikke holdes sammen med andre dyr.

En stor, dyp og rømningssikker hagedam er også en mulighet, og arten kan overvintre i en dam som er minst 100 cm dyp og har myk bunn som dyret kan grave seg ned i.

TEMPERATUR

Vannet må være 23-27 °C. Under ca. 21 °C mister dyret appetitten og fordøyer dårlig, og over omtrent 29 °C stresses det og blir mer aggressivt, og bakteriene i vannet formerer seg raskere. Overflaten på solplassen (hvis dyret bruker den) er 29-32 °C, og luften over vannet er minst 24 °C. Nattemperaturen er ikke nærmere kjent; 20-24 °C passer.

Sett vannvarmeren i et beskyttende PVC-rør med hull eller bruk en gjennomstrømningsvarmer i filterets retur, for dyret biter i og velter alt som er i karet. Mål vannet med et digitalt termometer.

Vinterhvile er valgfri. I naturen går arten i dvale på bunnen under isen, men et dyr i fangenskap kan holdes aktivt og fôret med lys og varme hele året. Bare friske, velnærte dyr kan gå i vinterhvile, og bare etter en veterinærsjekk. I en utendørs dam som er minst 100 cm dyp, bestemmer dyret selv begynnelse og slutt; slå aldri hull i isen, men hold eventuelt et lite hull isfritt med en luftstein. Innendørs fôres ikke dyret på minst 2-4 uker mens det fortsatt er varmt, slik at tarmen er tom, og deretter senkes temperaturen gradvis. Dyret overvintrer i vann ved 4-6 °C i 8-12 uker, aldri under 2 °C, og veies hver 2.-4. uke; går det ned mer enn ca. 1 % av vekten på en måned, må det vekkes. Er dyret nylig anskaffet, sykt eller undervektig, eller er det tvil, holdes det våkent og fôret hele vinteren.

Les mer: Varme og temperatur

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Skilpaddens fuktighet er vannet selv, så luftens relative fuktighet er ikke avgjørende og ikke nærmere dokumentert for arten; 50-80 % i rommet er rikelig. Det avgjørende er vannets renhet.

Dyret produserer mye avfall, og vannet blir raskt skittent og gir høye verdier av ammoniakk og nitritt. Skift 25-50 % av vannet hver uke, også med et kraftig filter. Fjern fôrrester raskt.

VANN OG VANNKVALITET

Vannet er dyrets oppholdssted, så det må være dypt nok, rent og varmt. Voksne dyr trives i 25-40 cm vann. Temperaturen er 23-27 °C.

Filtreringen er den viktigste delen av utstyret og må være dimensjonert til 2-3 ganger vannmengden. Et utvendig tønnefilter er best, og slanger og inn- og utløp må beskyttes med PVC-rør eller rustfri skjerm, for dyret biter i dem. Innvendige filtre er for svake og blir slått i stykker. Fôr i et eget kar, slik at rengjøringen blir lettere. Koble alt elektrisk utstyr ved vannet til en jordfeilbryter.

Planter og fisk i karet ender som fôr.

LYS OG UVB

UVB er anbefalt, men mindre avgjørende enn hos vannskilpadder som soler seg mye, fordi dyret får D3 gjennom hele byttedyr. Ferguson-sonen er ikke dokumentert for arten; sone 2 er et anslag ut fra at arten soler seg sjelden. Sett et UVB-rør av høy kvalitet over landdelen, uten glass eller plast imellom, og bytt røret jevnlig, siden styrken faller.

Unge dyr bruker ofte en solplass, mens voksne sjelden gjør det. La den være der likevel, slik at dyret kan velge. Lyset må være på ca. 12 timer i døgnet. La dyret kunne trekke seg tilbake i skygge, for det bruker lys og skygge til å skjule seg.

Les mer: Lys og UVB Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

FÔRING

C. serpentina er altetende og spiser i naturen smådyr, fisk, frosker, amfibier, krepsdyr, snegler, ormer, krypdyr, åtsler og store mengder vannplanter. I fangenskap fôres med hele byttedyr eller stykker med bein, for eksempel fisk, meitemark, kakerlakker, reker og kreps, magert kjøtt og innmat, og flytende pellets av god kvalitet. Unge dyr får pellets og små dyr, og voksne går over til hele byttedyr. Gi også grønt som vannplanter og blader; ikke alle dyr tar det.

Arten blir lett overvektig, og fedme belaster nyrer og lever og forkorter livet; voksne dyr i fangenskap har veid opptil 39 kg. Gi ikke mer enn dyret spiser på kort tid, og hold fettinnholdet nede. Fôringshyppigheten er ikke dokumentert for arten. Som for andre vannskilpadder passer daglig fôring til unger og fôring 1-3 ganger i uken til voksne, og mengden skjæres ned hvis dyret blir tykt. Fôr i vannet. Frossen fisk har mistet E-vitamin og tiamin, så gi variert fôr og et tilskudd hvis fisk er en fast del av kosten.

Hele byttedyr gir nok kalk og D3. Får dyret mest pellets og kjøtt, tilføyes et sepiaskall i karet, og den harde baksiden fjernes først.

ATFERD OG HÅNDTERING

C. serpentina er defensiv og biter raskt og hardt når den tas opp eller føler seg truet; et bitt kan gi dype sår. Halsen er lang og bevegelig, så dyret kan nå bakover over skjoldet. Arten er ikke et dyr til håndtering, og ingen barn må komme i nærheten av det.

Må dyret flyttes, løftes det om skjoldet bak bakbeina, slik at hendene er utenfor rekkevidde av nebb og klør. Løft aldri dyret i halen, for det kan skade ryggraden. Det er sikrere å bruke et teppe eller et brett og en spade under bakkanten av skjoldet. Når dyret er stresset, avgir det en moskusaktig duft fra bakbeina.

Hold ett dyr. Arten angriper artsfrender og spiser andre skilpadder, og skader etter slåsskamp er vanlige, særlig i for små kar. Dyret er nysgjerrig og lærer raskt å forbinde deg med fôr, men det kan ikke temmes.

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hannene er større enn hunnene, og nesten alle dyr over 10 kg er gamle hanner. Kjønnsmodenheten inntrer senere hos dyr i den nordlige delen av utbredelsen (15-20 år) enn i sør (omtrent 12 år). I fangenskap blir dyrene kjønnsmodne ved 7-20 år.

PARRING

Paringen skjer fra april til november. Hannen sitter oppå hunnens skjold og bøyer halen ned, slik at de to kloakkåpningene møtes. Hunnen kan lagre sæd i flere år og legge befruktede egg uten ny paring. Arten er aggressiv mot artsfrender, så et par må bare holdes sammen i et svært stort kar med mulighet til å komme bort fra hverandre.

EGGLEGGING OG KULL

Hunnen legger 25-80 egg én gang i året (enkelte opptil 83), mest i juni og juli. Hun forlater vannet for å grave et reir i sandjord, ofte langt fra vannet, og dekker eggene til med bakbeina. Eggene har et lærartet, bøyelig skall og er 26-28 mm i diameter. Hunnen trenger et stort, dypt eggleggingssted med sand eller jord på landdelen.

INKUBASJON

Eggene klekkes etter 9-20 uker, avhengig av temperaturen: ved 30 °C etter omtrent 63 dager og ved 20 °C etter omtrent 140 dager. Temperaturen avgjør også kjønnet: det kommer hunner ved lave og høye temperaturer og hanner ved mellomliggende temperaturer. Ungene klekkes og forlater reiret av seg selv; foreldrene steller verken egg eller unger.

OPPDRETT AV UNGER

Ungene har et lite, rillet skjold, en forholdsvis lang hale og et stort hode. De er aktive, grådige og spiser nesten alt. De holdes i grunt vann med skjul og planter og får pellets og små dyr som meitemark og små fisk. De vokser raskt og må flyttes til større kar etter få måneder. Små dyr biter hverandre i halen, så ungene holdes adskilt.

Helse og vanlige feil

Typiske problemer og feil i stellet: - Overvekt og fettlever ved for mye og for fett fôr. - Skader fra slagsmål og bittsår, ofte på halen, særlig hos dyr som holdes for tett. - Skittent vann, som gir infeksjoner i skjold og hud. - Skjoldsopp og deformiteter ved mangel på UVB, kalk eller variert kost. - Svelget plast eller småstein.

Dyr skjuler sykdom, så vei og mål dem regelmessig, og før en loggbok over vekt og appetitt. Plutselig vekttap er ofte det første tegnet. Bare en veterinær med erfaring på krypdyr skal behandle et sykt dyr, og kontakt klinikken på forhånd, slik at dyret kan tas imot trygt.

Alle krypdyr kan være symptomfrie bærere av *Salmonella* og smitte mennesker. Vask hendene før og etter kontakt med dyret, vann og utstyr, og la ikke barn under 5 år komme i nærheten. Et bitt må skylles under rennende vann i omtrent fem minutter og rengjøres; søk lege ved dype eller betente sår.

Les mer: Karantene og hygiene

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.